

pancarı, kapladıkları alan bakımından ön sıralarda olmadıkları halde, tarımsal üretim miktarı göz önüne alındığında ilk iki sırayı işgal ederler. Elde edilen tarım ürünleri ülke ihtiyacının ancak % 80 kadarını sağlayabilmektedir. Geniş dağ otlaklarının mevcudiyeti hayvancılığı geliştirmiştir. Peynir ve sığır eti başta olmak üzere çeşitli hayvansal ürünler ülke ihtiyacını karşıladığı gibi dışarıya da satılmaktadır. Süt üretiminin fazlalığı buna bağlı endüstriyi de geliştirmiştir. Daha çok makine aksamı, demir çelik mamülleri, dokuma ürünleri, kimyasal maddeler, kereste ve kâğıt ihracatı yapılır; buna karşılık besin ve yakıt maddelerinin bir kısmı ithal edilir.

Turizm ülke ekonomisinde önemli bir yer tutar. Özellikle kış sporları Avusturya'yı Avrupa'nın bu konudaki en önemli ülkesi durumuna getirmiştir. Ülkenin en önemli turistik yöresi olan Tirol bölgesinde çalışan nüfusun üçte birinden fazlası turizmle ilgili iş kollarında hizmet vermektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ali Tanoğlu, *Enerji Kaynakları*, İstanbul 1958, s. 290; Sami Öngör, *Devletler ve Ülkeler Ansiklopedisi*, Ankara 1967, s. 17-18; Besim Darkot, *Avrupa Coğrafyası*, İstanbul 1969, s. 55, 65; Selâmi Gözenç, *Avrupa Ülkeler Coğrafyası II: Kuzey, Batı ve Orta Avrupa Ülkeleri*, İstanbul 1983, s. 229-237; Emm. de Martonne, "L'Autriche", *Géographie Universelle* (nşr. P. Vidal de La Blache — L. Gallois), Paris 1931, IV, 451-504.

AHMET ERTEK

II. TARİH

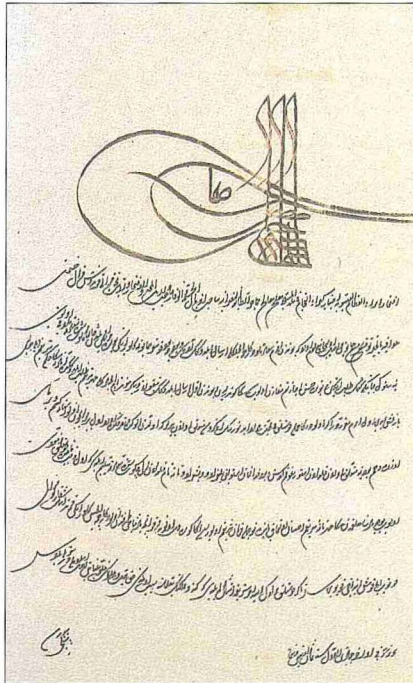
Habsburg hânedanı idaresi altında XVI-XX. yüzyıllar boyunca Avrupa'da Osmanlı İmparatorluğu'nun kuzey ve kuzeybatı komşusu olan Avusturya, Mukaddes Roma Cermen (Alman) İmparatorluğu bünyesinde Türkler'le doğrudan mücadeleyi üstlenmek zorunda kalan bir arşidüklük olmuş ve 1804-1867 arasında Avusturya İmparatorluğu, 1867-1918 arasında da Avusturya-Macaristan İmparatorluğu (Çifte Monarşi, Tuna Monarşisi) adlarını taşımıştır. 1526 Mohaç Meydanı Savaşı sonunda Macar Krallığı'nın yıkılması ile Macaristan'ın kuzey ve kuzeybatı kısımlarının Avusturya'nın elinde kalması, XVI. yüzyıl boyunca devam edecek olan Osmanlı-Avusturya mücadelelerinin başlıca sebebinin teşkil eder. 1529'daki Türk ilerleyişinin Viyana önlerine kadar gelmesiyle birlikte, Avusturya arşidükleri ve Alman imparatorları olarak Habsburglar bu ilerlemenin ağır yükünü çekmek ve uzun süre, Türk ta-

rafının "haraç", karşı tarafın ise "ulula-ma hediyesi" (munus honorarium) adını verdikleri bir çeşit vergiyi ödemek zorunda kalmışlardır. Türkler'e karşı sürdürülen mücadelenin XVI. yüzyıldaki tek galibiyeti olan ve Habsburglar'ın da dahil bulundukları hristiyan ittifakının inebahtı'da sağladığı deniz zaferi (1571), Osmanlılar'la sınır savaşlarını sürdüren Avusturya'ya bir fayda sağlamamıştır. Osmanlılar'a karşı, XVI. yüzyılın ortalarından itibaren zayıf da olsa belirmeye başlayan, müstahkem mevkiiler ve müdafaa görevini üstlenmiş özel statülü iskânlarla geliştirilen ve XVII-XVIII. yüzyıllarda tam bir askerî sınır halinde oluşumunu tamamlayan bir savunma zinciri, bütün Osmanlı-Avusturya sınırı boyunca uzanmaktaydı. Türkler'e karşı direnişte önemli ve tarihî hizmetler gören bu savunma hattı, iki düşman dünya arasında uzanan sınır bölgeleri boyunca zamanla sadece yeni bir ahali tipinin oluşmasına yol açmakla kalmamış, aynı zamanda Osmanlı serhadlerinin de -özellikle Bosna'da görüldüğü gibi- benzeri bir askerî teşkilât ile organize edilmesinde etkili olmuştur. Bu dönemde sınırda meydana gelen çarpışmalar kolaylıkla büyük savaşların sebepleri olabili-

mekteydi. 1593-1606 arası devam eden ve Avrupa'da "Uzun Türk savaşları" adıyla anılan savaş, nihayet Zitvatorok (Zsitva Torok) Antlaşması (1606) ile sona ermiştir. Buna göre padişah, yalnız protokol yönünden de olsa imparatorun kendisiyle eşit olduğunu kabul etmiştir. Avusturya'nın senelik ödemelerine son verilmesi ve artık yavaş da olsa kuvvet dengesinin sağlanmaya başladığına dair işaretiler taşımasından dolayı Zitvatorok, Avusturya-Osmanlı münasebetlerinde bir dönüm noktası teşkil eder.

İki ülke arasında alışlagelmiş küçük bazı sınır olayları dışında birçok defalar uzatılan Zitvatorok barış hali, nihayet Avusturya'nın Erdel'in iç meselelerine müdahalesi üzerine 1662'de yeniden büyük bir silahlı mücadeleye dönüşmüştür. Raumund Graf von Montecuccoli'nin Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa kumandasındaki Osmanlı kuvvetlerini Raab ırmağı kıyısındaki St. Gotthard'da yenilgiye uğratmış olmasına rağmen Vasvar Antlaşması (1664) ile Avusturya, Uyvar gibi önemli serhad kalelerinden bazılarını elden çıkarmak zorunda kalmıştır. Erdel ile Macaristan'daki gelişmeler ve Avusturya'nın batı cephesinde Fransa tarafından sıkıştırılması, yirmi yıl sonra Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın elinde yeni ve büyük bir savaşın sebebi oldu. II. Viyana Kuşatması ile başlayan ve Avrupa'da "Büyük Türk savaşları" (1683-1699) adıyla bilinen bu savaşlar, hristiyan dünyasının Türkler'e karşı ittifak etmesine vesile teşkil etti. Bu ittifak içinde Alman İmparatorluğu'ndan başka Papalık, Venedik, Rusya ve Lehistan devletleri de bulunmaktaydı. Viyana başarısızlığından sonra gelişen bozgun bütün Macaristan'ın elden çıkmasının yanı sıra 1688'de Belgrad'ın da düşmesiyle doruk noktasına ulaşmış; Venedik Mora'yı, Rusya Azak Kalesi'ni zaptetmiş, Lehistan da son savaşta Türkler'e terketmek zorunda kaldığı yerleri geri almıştır. Uzun mücadeleler ve bizzat II. Mustafa'nın başında bulunduğu Osmanlı ordusunun Zenta'daki mağlubiyeti (1697), nihayet Türkler'i kayıplarını sineye çekecek bir barışa mecbur etmiş ve Karlofça Antlaşması (1699) ile Osmanlı Devleti, 1690'da tekrar ele geçirdiği Belgrad hariç elinde tuttuğu yerlerden vazgeçmek zorunda kalmış ve ayrıca Erdel ile Tımsıvar (Banat) dışında kalan bütün Macaristan topraklarını da Avusturya'ya terketmiştir. Karlofça, düşmanlarının dikte ettirmeye muvaffak oldukları ilk barış antlaşması olması bakımından Osmanlı-

Kanûnî Sultan Süleyman'ın Kral I. Ferdinand'a gönderdiği 1541 tarihli bir mektubu (Hans. Hof- und Staats Archi - Viyana)

Avrupa münasebetlerinde yeni bir dönüm noktası teşkil etmiş, bu antlaşmayla gerileyen Osmanlı gücü yerini Avusturya ve Rusya'ya bırakmıştır. Alman-Avusturya literatüründe, Macaristan'ın Türk hâkimiyetinden çıkarılmasının mesnetsiz olarak bir "kurtuluş" şeklinde nitelendirilmesi ise bizzat Macar milliyetperverlerinin bu kurtarılsa rağmen Avusturya idaresinden duydukları hoşnutsuzluğu sayısız mücadele ve millî ayaklanmalarla dile getirmeleri ve nihayet Avusturya'yı 1867'de eşit şartlarda ikili bir devlet kurmaya zorlamaları ile yeterince tekzip edilmiş olmalıdır.

Osmanlı-Avusturya mücadeleleri XVIII. yüzyılda da üç büyük savaş ile devam etmiştir. 1716-1718 savaşı Avusturya'nın, Karlofça Antlaşması'yla kaybettiği yerleri geri almak isteyen ve bu amacına Rusya (1711 Prut) ve Venedik (1714 Mora) ile yaptığı savaşlar sonunda kısmen ulaşıp Mora ve Azak'ı tekrar ele geçiren Osmanlı Devleti'nin karşısına zorlu bir düşman olarak çıktığını göstermektedir. Prens Eugen idaresindeki Avusturya kuvvetleri Damad (Şehid) Ali Paşa kumandasındaki Osmanlı ordusunu Peter Varadin'de ağır bir yenilgiye uğratmış (1716) ve Belgrad tekrar Avusturya'nın eline geçmiştir. Savaşa son veren Pasarofça Antlaşması (1718) ile Tırnışvar ve Belgrad Avusturya'ya bırakılmakta ve böylece Balkanlar'daki Osmanlı hâkimiyeti de ağır bir darbe yemekteydi. 1718 Ticaret Antlaşması Avusturya'yı doğu ticaretinde o tarihe kadar Venedik'in elinde bulunan üstün durumun sahibi yapmaktaydı. Bu antlaşma ile Avusturya'ya Osmanlı topraklarında serbest ticaret yapma ve uygun gördüğü yerlerde konsolosluklar açma hakkı verilmekteydi.

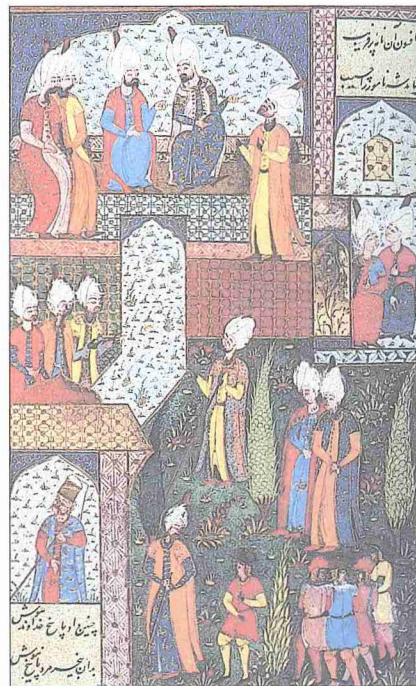
Avusturya, Osmanlılar'a karşı müttefiki Rusya ile birlikte sürdürdüğü 1737-1739 savaşından mağlûp çıkmış ve yapılan Belgrad Antlaşması (1739) ile, daha önce Pasarofça'da kazandığı yerleri (Banat hariç) ve Belgrad'ı geri vermiştir. Bu yenilgi Avusturya'nın doğuya doğru genişlemesini engellemiş ve Balkanlar'daki sınırları ilerideki 140 yılda da hemen pek fazla değişmeden kalmıştır. Belgrad Antlaşması, iki devlet arasında 1787 senesine kadar sürecek uzun bir barış devrini açmıştır. Bu devirde Avusturya, özellikle Maria Theresa zamanında (1740-1780) "Veraset savaşları" ve Prusya ile giriştiği Schlesien (Silezya) ve Yedi yıl savaşları sebebiyle fevkalâde zor

durumlara düşmüştür. Bu dönemde iç meseleleri ve İran savaşları ile uğraşmakta olan Osmanlı Devleti de Avusturya'nın bu sıkışık ve zayıf durumundan istifade etmeyi uygun görmemiş ve Prusya Kralı II. Friedrich'in (Frederik) Avusturya'ya karşı ısrarla teklif ettiği ittifaka da özellikle Sadrazam Koca Râgıp Paşa'nın akılcı politikası sayesinde uzak kalmıştır.

1768'de Rusya'nın Lehistan'a müdahaleleri sonucu patlayan Osmanlı-Rus savaşı esnasında tarafsızlığını koruyan Avusturya'nın çıkarları Rusya'nın Eflak ve Boğdan'ı işgal etmesinden dolayı zedelenmiş ve bunun üzerine Osmanlı Devleti ile Rus ilerlemesi karşısında Avusturya-Osmanlı yakınlaşmasının ilk örneğini oluşturan bir ittifaka girmiştir (1770). Ancak bu savaş ağır bir Osmanlı yenilgisiyle sonuçlanmış ve imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşması (1774), ileride Osmanlı mirasından en büyük payı talep edecek olan Rusya gibi yeni ve güçlü bir rakibi doğurduğundan Avusturya'nın Balkanlar'daki durumunu tehlikeli bir şekilde sarsmıştır.

Rusya'nın Osmanlı Devleti aleyhine tek taraflı olarak bütün dengeleri bozacak bir ölçüsüzlük içinde genişlemesini

Avusturya elçisinin Kanûnî Sultan Süleyman'ın huzuruna kabul edilmesini gösteren bir minyatür (Süleymanname, TSMK, Hazine, nr. 1517, vr. 328*)

kısıtlamak isteyen Avusturya, özellikle II. Joseph zamanında (1780-1790) Rusya ile ortak hareket edilmesini politika-sının esası addetmiştir. "Grek projesi" adıyla anılan parçalama planı uyarınca Osmanlı topraklarını kâğıt üzerinde bölüşen II. Joseph ve II. Katherina arasında yapılan ittifak, Osmanlı Devleti'ni 1787-1791 / 1792 savaşı ile bu iki zorlu düşmanı göğüslemek zorunda bırakmıştır. Savaş Osmanlı Devleti için başarılı geçmemiş olmakla birlikte, II. Joseph'in kendi ülkesinde girişmiş olduğu büyük ve köklü reformların yarattığı huzursuzluklar, 1789 Fransız İhtilali'nin bütün Avrupa monarşilerini tehdit eder bir hale gelmesi, özellikle Osmanlı Devleti'nin Prusya ile düşmanlarını zor durumda bırakacak bir ittifak yapmış olması (1790) ve Prusya'nın Reichenbach Antlaşması (1790), yeni hükümdar II. Leopold'ü (1790-1792) Osmanlı Devleti ile barışa zorlamıştır. Böylece Osmanlı Devleti önemli bir toprak kaybına uğramadan Zıstovi (1791) ve daha sonra da Yaş (1792) antlaşmalarını yapabilmıştır. Zıstovi Antlaşması ile biten savaş, son Avusturya-Osmanlı savaşı olmuştur. Bu tarihten itibaren Avusturya, özellikle Osmanlı idaresine karşı meydana gelen ayaklanmaları Rus nüfuzunun yayılma aracı olarak telakki eden Prens Metternich devrinde (1809-1840), Sırp isyanları (1804), Eflak-Boğdan'da başlayıp birkaç ay içinde bütün Mora'yı saran Rum isyanları (1821), Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa İsyanı (1833), Hünkâr İskelesi Antlaşması (1833) ile Boğazlar ve İstanbul'da üstün bir duruma geçen Rusya'yı Osmanlı meselelerinde tek başına ve istediği gibi hareket etmesini kısıtlayan Münchengraetz Antlaşması'nı (1833) yapmaya ikna etmesi ve 1840'ta İngiltere ile birlikte Mehmed Ali Paşa'yı Suriye'yi boşaltmaya zorlaması örneklerinde olduğu gibi, Osmanlı politikasını takviye eden ve Osmanlı devlet adamlarına giriştikleri reformlar dahil hemen her konuda destek veren bir tutum içinde bulunmuştur.

1848 ihtilalleri sırasında Avusturya'da meydana gelen Macar (veya Polonya) ayaklanması sonunda ülkeden kaçan milliyetperverlerin Osmanlı topraklarına sığınmaları ve Osmanlı Devleti'nin Rusya ile Avusturya'nın harp tehditlerine rağmen bunları iade etmeye yanaşmaması "mülteciler meselesi"ni doğurmuş ve bu yüzden Osmanlı-Avusturya devletleri arasındaki iyi münasebetler ciddi sar-

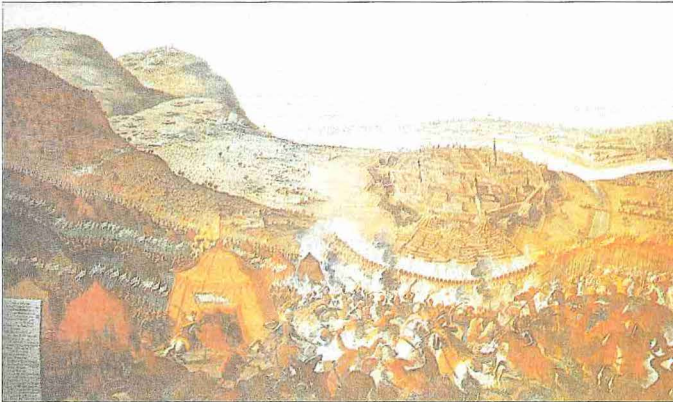
sıntılar geçirmiştir. Bununla birlikte, Rusya'nın "Şark meselesi"ni tek başına ve kendi arzusuna göre çözmeye kalkışmasıyla patlayan Kırım Savaşı (1853-1856), Avusturya'yı Macar ayaklanmasıdaki hayatî yardımına rağmen Rusya'ya karşı sert bir tavır almak zorunda bırakmıştır. Savaşın başında tarafsız kalan Avusturya, kendi nüfuz sahasında kabul ettiği Eflak-Boğdan'ın Rus kuvvetleri tarafından istilâ edilmesi üzerine, buraların gerekirse silâh zoruyla tahliyesini sağlamak için Osmanlı Devleti ile bir antlaşma yapmış ve nihayet ciddi harp tedbirleri alarak Rusya'yı çekilmek mecburiyetinde bırakmıştır (1854). Kırım Savaşı'na son veren Paris Antlaşması'nın akdinden (1856) sonra ise İngiltere ve Fransa ile ayrı bir antlaşma imzalayarak Osmanlı Devleti'nin bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü garanti etmiş, Mart 1857'de de Eflak-Boğdan'ı boşaltıp Osmanlı Devleti'nin idaresine bırakmıştır. Böylece Osmanlı Devleti ile iyi ilişkiler içinde olmaya devam eden Avusturya, İtalya (1859) ve Prusya (1866) savaşları neticesinde, yalnız İtalya'daki topraklarını (Venedik) kaybetmekle kalmamış, aynı zamanda Alman câmiasındaki üstün yerini de mağlûp olduğu güçlü rakibi Prusya'ya bırakmıştır. 1867'de Macarlar'la uzlaşmaya gidilmiş ve sonuçta yeni bir isim ve anayasa ile Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ortaya çıkmıştır. Bu yeni imparatorluk dış politikada, "Çifte Monarşi"nin Macar kandaşının eski Macar Krallığı sınırlarına erişme emelleri istikametinde Balkan meselelerine daha fazla karışmak durumunda kalmıştır. Nitekim 1875'te çıkan Hersek İsyanı'nın Balkanlar'daki Osmanlı hâkimiyetini sarstığı sırada, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Macar asıllı hariciye nazırı Andrassy, diğer büyük devletlerle müştereken tesbit edilen ve kendi adıyla anılan, Osmanlı Dev-

leti'nden birtakım ıslahatlar (reformlar) yapmasının istendiği notayı Bâbü'lî'ye iletmiştir. 1876'da Bulgar ayaklanması, büyük devletleri İstanbul'da Osmanlı Devleti'nin mukadderatının görüşüldüğü bir konferansta bir araya getirirken (Aralık 1876-Ocak 1877), Rusya ile Avusturya-Macaristan Budapeşte'de ikili bir antlaşma yaptılar (1877). Bu antlaşmaya göre Avusturya-Macaristan, Ruslar'ın Osmanlı Devleti ile yapacağı bir savaşa, Bosna - Hersek'in kendisine verilmesi şartı ile seyirci kalacak, Rusya Balkanlar cihetinde serbestçe ilerleyebilecek, ancak Balkanlar'da kesinlikle tek ve büyük bir Slav devleti kurulamayacaktı. Rusya bu antlaşmanın akabinde 24 Nisan 1877'de Osmanlı Devleti'ne karşı açtığı savaşı muzaffer bir şekilde Ayastefanos'ta bitirdi (1878). Fakat büyük bir Bulgaristan kurulması ve Bosna-Hersek için Avusturya-Macaristan'a ilhak edilmesi yerine özerk bir statünün düşünülmüş olması, Budapeşte Antlaşması'nı ölü bir vesika haline getirmiştir. 13 Temmuz 1878'de imzalanan Berlin Antlaşması ile Bosna - Hersek'in Avusturya - Macaristan tarafından işgal ve idare edilmesinin kabulü Osmanlı Devleti için bir emrivâki olmuş ve 29 Temmuz'da başlatılan işgal iki devlet arasındaki ilişkileri ağır biçimde zedelemiştir. Ancak 21 Nisan 1879'da yapılan bir antlaşma ile münasebetler tekrar normale döndürülmüştür. Sonuçta Bosna - Hersek'in idare yetkisini elinde tutmayı başaran Avusturya - Macaristan'ın böylece biraz daha genişlemesi, bölgeyi kendi yayılma alanı olarak görmek isteyen Sırbistan tarafından hazmedilememiş ve iki devlet arasındaki düşmanlığı artırıcı bir unsur olan bu husus, I. Dünya Savaşı'nın patlamasına yol açacak başlıca etkenlerden biri haline gelmiştir.

Makedonya meselesi, Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki eski tebaası olan

yeni komşularının ve onları kendi nüfuz politikaları için kullanan büyük devletlerin istismar ettikleri bir mesele olarak ortaya çıkmıştı ve Berlin Kongresi'nden sonra çizilen Balkan haritasının en problemli noktasını teşkil etmekteydi. Bu konuda Avusturya-Macaristan ve Rusya arasında varılan politik mutabakat, 1903'te Münzsteg'de buluşan iki devlet hükümdarının aldıkları kararlarda olduğu gibi daima ağırlık taşımış ve Balkanlar'da statükonun korunmasında etken olmuştur. Bununla beraber 1908'de II. Meşrutiyet'in ilânı ile gelişen iç olaylar ve yeni Meclis-i Meb'ûsan için Bosna-Hersek'ten de temsilciler seçilip buranın Osmanlı Devleti'ne bağlı özerk bir yer haline dönüştürülmesi niyetleri üzerine Avusturya-Macaristan, otuz yıldır fiilen idare ettiği Bosna-Hersek'i resmen ilhak etmiştir (1908). Böylece Balkanlar'da kalan Osmanlı varlığının tasfiyesi için ilk adım atılmış, Osmanlı mirasından artakalanın paylaşılmasını bekleyen diğer devletlere de fırsat doğmuştur. Nitekim Bulgaristan'ın Osmanlı Devleti ile arasındaki -kâğıt üzerinde mevcut- son hukukî bağı kopararak bağımsızlığını ilân etmesi (1908), aynı yıl Girit'in Yunanistan'a ilhakı ve bir müddet sonra başlayacak olan İtalyan (1911) ve Balkan savaşları (1912-1913), bu tasfiye hareketinin neticeleridir. Bosna-Hersek'in ilhakına karşı reaksiyonunu, Girit'ininde olduğu gibi ancak hissî infial ve etkisiz ticarî boykot kararı ile gösterebilen Osmanlı Devleti, 26 Şubat 1909'da Avusturya-Macaristan'ın 1878'den beri sürdürdüğü fiilî durumu belirli bir tazminat karşılığında resmen tanıyarak iki devlet arasındaki münasebetleri tekrar normale döndürmüştür.

Almanya ile birlikte üçlü ittifak içinde bulunduğu müttefiki İtalya'nın Osmanlı Devleti'ne harp ilânında tarafsız kalan Avusturya-Macaristan, bu savaşın yalnızca Kuzey Afrika ile sınırlı kalması için etkili olmaya çalışmıştır. Özellikle Balkan savaşları sonunda kendisi için de tâciz edici bir unsur olarak ortaya çıkan ve devleti "Tuna'daki hasta adam" haline getiren Sırbistan'ın, "Tuna Monarşisi" içindeki çok sayıda Güney Slavları üzerinde etkili bir şekilde sürdürdüğü Büyük Sırbistan emelleri, Balkan savaşlarında Osmanlı Devleti'nin yanında yer almayıp buradaki son Osmanlı gücünün de yıkılmasına seyirci kalan Avusturya-Macaristan'ın ne kadar vahim bir hata işlemiş olduğu gerçeğini gözler önüne sermiştir.

Franz Geffels'in
Viyana
Kuşatması'nı
gösteren
bir tablosu
(Viyana
Devlet
Müzesi -
Viyana /
Avusturya)

1914 yılında Avusturya - Macaristan veliahdının Saraybosna'da bir Sırp suikastçı tarafından öldürülmesi Sırbistan'a karşı savaş ilânını kaçınılmaz kılmış, bu durum da mevcut ittifak sistemlerini harekete geçirerek I. Dünya Savaşı'nın patlamasına yol açmıştır. Bu savaşta Osmanlı Devleti taraf olmadığı halde Almanya ile ittifak edip İtilâf devletlerine karşı harp açmak suretiyle Avusturya-Macaristan'ın da müttefiki olmuş ve böylece savaşın ağır yükü altına girmiştir. Savaş her iki imparatorluğun da yıkılması ile sonuçlanmış ve yüzyıllardır birbirlerini başlıca düşman olarak gören bu iki devlet, XVI. yüzyılda başlayan "silâh çatışması"nı XX. yüzyılın başlarında Galicya cephesinde bir "silâh dayanışması"na dönüştürüp dost ve müttefik olarak yerlerini kendilerinden doğacak olan Avusturya ve Türkiye cumhuriyetlerine bırakarak tarih sahnesinden birlikte ayrılmışlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

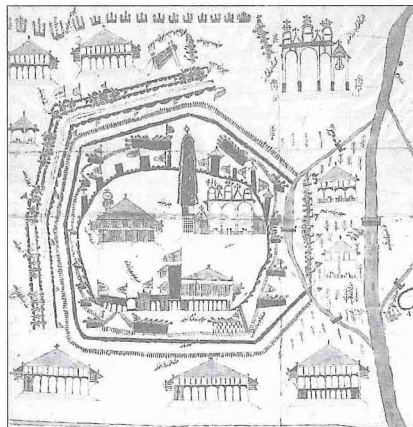
Adolf Beer, *Die Orientalische Politik Österreichs seit 1774*, Leipzig 1883; H. Friedjung, *Der Krimkrieg und die österreichische Politik*, Stuttgart 1911; R. W. Seton-Watson, *Die Südslawische Frage im Habsburger Reiche*, Berlin 1913; Th. v. Sosnosky, *Die Balkanpolitik Österreich-Ungarns seit 1866*, Berlin 1913, I-II; Cevat Erbakan, *1736-1739 Osmanlı-Rus ve Avusturya Savaşları*, İstanbul 1938; A. J. P. Taylor, *The Habsburg Monarchy 1815-1918: a History of the Austrian Empire and Austria-Hungary*, New York 1941; K. M. Uhlirz, *Handbuch der Geschichte Österreichs und seiner Nachbarländer Böhmen und Ungarn*, Wien 1962, I-IV; F. R. Bridge, *From Sadowa to Sarajevo: The Foreign Policy of Austria-Hungary 1866-1914*, London 1972; E. Eickhoff, *Venedig, Wien und die Osmanen, Umbruch in Südosteuropa 1645-1700*, München 1973; H. Andies, *Das Österreichische Jahrhundert, Die Donaumonarchie 1804-1918*, Wien 1974; V. L. Tapié, *Die Völker unter dem Doppeladler*, Wien 1975; M. Lalkov, *Balkanskata Politika na Avustro-Ungarija (1914-1917)*, Sofia 1983; H. Heppner, *Österreich und die Donaufürstentümer 1774-1812*, Graz 1984; Kemal Beydilli, *1790 Osmanlı-Prusya İttifakı: Meydana Gelişi-Tahlili-Tatbiki*, İstanbul 1984; *Habsburgisch-osmanische Beziehungen, Relations Habsbourgotomans*, Wien 26-30 September 1983; *Colloque sous le patronage du Comité International des études pré-ottomanes et ottomanes* (ed. A. Tietze), Wien 1985; K. Vocelka, "Avusturya - Osmanlı Çekişmelerinin Dahili Etkileri", *TD*, sy. 31 (1978), s. 5-28; A. C. Schaendlinger, "Die Osmanisch-Habsburgische Diplomatie in der ersten Hälfte des 16. Jhdts", *Osm.Ar.*, IV (1984), s. 181-196; W. Leitsch, "Ziele der Österreichischen Politik gegenüber dem Osmanischen Reich im 17. Jahrhundert", a.e., s. 225-236; M. Köhbach, "Die diplomatischen Beziehungen zwischen Österreich und dem Osmanischen Reich", a.e., s. 237-259.

KEMAL BEYDİLLİ

Birinci Dünya Savaşı'ndan Sonra Avusturya. I. Dünya Savaşı'na Almanya ve Osmanlı İmparatorluğu saflarında katılan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, savaş yıllarında barış için bazı teşebbüslerde bulunduysa da başarılı olamadı. İmparatorluğun siyasî çatısı içerisinde yer alan Çekler ve Sırp-Hırvat-Slovenler'in 1918'de bağımsızlık hareketlerini başlatmalarına ülkenin içinde bulunduğu ekonomik zorluklar da eklenince imparatorluk sarsılmaya başladı. 21 Kasım 1916'da ölen İmparator II. Joseph'in yerine geçen Karl, bağımsızlık taleplerini federal bir sistemin kurulacağı vaadiyle yatıştırmaya çalıştı, fakat bunun bir faydası olmadı. 18 Ekim 1918'de Paris'te Çekler tarafından kurulan geçici hükümetin Çekoslovakya'nın bağımsızlığını ilân etmesinin ardından Macarlar da 24 Ekim'de bağımsız bir devlet kurduklarını açıkladılar. Böylece dağılma sürecine giren imparatorluğun savaşa devamı imkânsız hale gelmiş ve müterakeden başka çare kalmamıştı. Bunun üzerine İmparator Karl'ın 3 Kasım 1918'de İtalyanlar'la Villa Gusti'de mütareke imzalaması imparatorluğun parçalanmasını daha da hızlandırdı. 29 Ekim'de Prag'da Çekoslovakya'nın, Zagreb'de de Sırp-Hırvat - Sloven (Yugoslavya) Devleti'nin kurulduğunun ilân edilmesi üzerine Avusturya Almanları da 30 Ekim'de Avusturya Cumhuriyeti'ni kurdular. Ardından kasım ayında Macaristan Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilân edilince İmparator Karl tahtsız kaldı. İmparatorun 18 Kasım'da devlet işlerinden çekildiğini açıklamasıyla imparatorlukla birlikte hane-dan da tarihe karışmış oldu.

Türkler tarafından 1683'te çizilen Viyana şehir planı
(Viyana Kent Tarihi Müzesi)

Savaşın sona Avusturya müttefikleriyle Saint-Germain Barış Antlaşması'nı imzaladı (10 Eylül 1919). Bu antlaşmaya göre Macaristan, Çekoslovakya ve Yugoslavya'nın bağımsızlığını tanıyor, Milletler Cemiyeti'nin muvafakati olmadan Almanya ile birleşmemeyi, mecburi askerliği kaldırmayı ve orduyu 30.000 kişi ile sınırlandırmayı kabul ediyordu.

16 Şubat 1919'da yapılan seçimler sonunda oluşan kurucu meclisin hazırlanmış olduğu yeni anayasa 1 Ekim 1920'de yürürlüğe kondu. Bu anayasaya göre Avusturya Federal Cumhuriyeti dokuz eyaletten oluşuyordu. Devlet konseyi kaldırılıyor ve iki meclisli (federal meclis: Bundesrat ile millî konsey: Nationalrat) bir yasama organı öngörülüyordu. Cumhurbaşkanı her iki meclis üyeleri tarafından dört yıllık bir süre için seçilecekti. Anayasanın getirdiği sisteme göre 1920'de yapılan seçimlerde sosyalistlere karşı üstünlük sağlayan sosyal hristiyanlar 1938'e kadar iktidarda kaldılar.

Tarım bakımından büyük potansiyele sahip Macaristan'ın ayrılması Avusturya'nın ekonomisini olumsuz şekilde etkilemiştir. Bu yüzden, sadece Alman unsuruna dayanan Avusturya Cumhuriyeti 1920'li yıllarda ekonomik bakımdan ciddi sıkıntılarla karşı karşıya geldi. Saint-Germain Antlaşması'nın gerektirdiği tamiyat borcunun ülke ekonomisine getirdiği yük, Milletler Cemiyeti kanalı ile dışarıdan alınan ekonomik yardımlarla giderilmeye çalışıldı ise de bu yardımların 1926'da son bulması ve 1929'da ortaya çıkan ekonomik kriz ülkeyi iflâsın eşiğine getirdi. Bunun üzerine Almanya ile bir gümrük birliğine gitme mecburiyeti doğdu (19 Mart 1931). Fakat başta Fransa olmak üzere Çekoslovakya, İngiltere ve İtalya ile Milletlerarası Adalet Divanı bu gümrük birliğine karşı çıktılar. Saint-Germain Antlaşması'nın Almanya ile ilişkileri ileri götürmesine imkân vermesi, Avusturya'yı İtalya ile ilişkileri geliştirmeye yöneltti ve 1930'da iki devlet arasında bir dostluk antlaşması imzalandı. Bu antlaşma ile İtalya'nın bu ülkedeki nüfuzu artarken Avusturya faşistleri de İtalya'dan yardım gördüler. Öte yandan Almanya'da Hitler'in iktidara gelmesinden (1933) sonra Avusturya nazileri de faaliyetlerini arttırarak Almanya ile birleşme fikrine taraftar topladılar. 1932'de şansölye (başbakan) olan E. Dollfuss sosyalistlere ve nazilere karşı savaş açarak Nazi Partisi'ni yasakladı (1933). Sosyalistlerin silâha sarılması ile